

Зміст

ДЕМЕНЦІЯ.....	4
КВІТЕНЬ.....	17
БУДЕННІСТЬ.....	24
ЗРАДНИК.....	31
ОЗИРНУТИСЯ.....	39
ОБМІН.....	42
ІНТЕРМЕЦО.....	49
ПЕРЛИНИ АРТИНИ.....	56
ПЛЮШЕВИЙ ПАПУГА.....	61
ЧЕК КАСИ № 8.....	67
ЗОЗУЛЕНЯ.....	74
КАРИНА.....	92
МІЙ БАТЬКО ТЕЖ КОЗЕЛ!.....	99
РІЗДВЯНИК.....	105
ЦУР Я У БУДИНОЧКУ.....	126
ЧИ.....	145
МАМА.....	149
НОКТЮРН.....	154
ДУРЕНЬ.....	157
ЕФЕКТ 2000.....	187
АДАДЖО.....	194

ДЕМЕНЦІЯ

Він чекав автобуса. Ранішні буденні автобуси від спальних районів до центру – це історія не для слабких нервів. А під час теперішньої пандемії – особливо. Стояв майже у голові довгої черги. Але це ще зовсім нічого не гарантувало. От коли б сьогодні був вихідний або ж він стояв на кінцевій зупинці, була б інша річ. Хоча і це – майже вилами по воді писано.

Водій висунув голову зі свого закутка біля керма, рахуючи пасажирів, байдужим поглядом обвів салон і втомлено розвернувся до відчинених дверей:

– У мене є лише одне сидяче місце.

Роздратована буденністю буття ранкова черга на зупинці одразу обурено завирувала водою на межі закипання.

– Не напірайте, громадяни! – захрипів водій поверх сірих облич розлючених людей, що, ніби у повільному танці, тупцювали біля дверей автобуса, зі скрипом виминаючи брудний сніг. – Арифметика дуже проста: один із салону вийшов – один зайшов. Усе чесно, без обману. І коли заходимо, надягати масочки не забуваємо... На вході надягаємо масочки.

– Запускай усіх! Постоїмо, звиклі! І швидше давай! Чого тягнеш, ніби kota за причандалля? Бачиш, уже не травень надворі! А ми на роботу запізнюємось!

– Тільки одного заберу. – Похмуре обличчя водія викривила хвороблива гримаса, наче в нього раптово прихопило зуби. – Більше ніяк не зможу – заборонено. Кого не влаштовує – викликаємо таксі! – беззлобно кинув він у натовп свій останній аргумент. – Визначайтеся жвавіше, громадяни! Хто з вас їхати буде? Хутчіш, не затримуємо транспорт.

Розлючена, готова будь-якої миті вибухнути сіро-чорна черга неспокійно гойдалася стривоженою коброю, але й далі тупцювала на місці. Вона вдивлялася сама в себе, ніби намагаючись відшукати слушне рішення, що мало задовольнити усіх, задушливо парувала над головами в кашкетах і шапках учорашнім горілчаним перегаром і негучно підбадьорювала себе крізь несвіжі медичні маски з блакитної матерії матюками.

Раптом напруга спала. Попереду пролунав сміх.

– Не турбуйтеся, громадяни! Роботу – геть набік! Мабуть, пофіг: стояла досі без нас – і далі стоятиме! – Хтось із хмільних з учорашнього вечора роботяг, які згрудилися під самими дверима автобуса великою компанією, махнув рукою й підштовхнув його до підніжки. – Давай уперед, старий! Иди! Пропускаємо! Їдь на свій базар чи куди ти там намилився. Старим, туди його так, скрізь у нас шана.

Товста неохайна кондукторка мазнула поверх сірої марлевої маски накидано-чіпким поглядом жіночу господарську сумку в його вузлуватій руці й невдоволено простягла назустріч пропахлий тютюном ківш розкритої долоні:

– Гроші давай за проїзд. Бігом. Ти диви, що робиться! Вже вам і пенсійні скасували, і квитки подорожчали, а вони їздять і їздять. Куди їздять? Навіщо? – Вона діловито порахувала отримані від нього монетки і зсипала в кишеню. – Я тебе, старий, давно помітила – не вперше з самого ранку між людьми у транспорт пхаєшся. Кортить тобі?! Чи годувати онуків треба? Сидів би оце в теплій хаті з пивом біля телевізора, собі на втіху. Або «козла» у дворі з мужиками забивав. Аж ні, як баба, зранку по дешевий базарний крам ломиться. Не пощастило тобі: нікчемна, мабуть, стара попалась. Бач, навіть своєю сумкою поступилася. Спасибі, хоч «кравчучку» за собою в салон до мене не тягнеш.

«Хіба посперечаєшся? Правду каже, на перший погляд, – подумав він, улаштовуючись зручніше, й акуратно, щоб не заважати сусідці, вмовив сумку собі між колінами. – Автобус через центральний ринок їде. От вона і набачилася вдосталь горластих бабищ, які невгамовно пруть провізію мішками. Тому й сама на них стала схожа».

Поряд пискляво заверещав мобільний. Сусідка, короткозоро мружачись, метушливо тицьнула пальцем у яскравий екран і піднесла смартфон до вуха:

– Так, синку, слухаю. Звісно, я вже їду. Не турбуйся...

Він одвернувся. Зітхнув. Син останнім часом завжди дзвонив з автомобіля, після роботи, дорогою додому. З дому, виходило, не з руки. Там дружина, діти, собака – суєта, одне слово, не до дзвінків. Виходило, що по-тутешньому – пізно вночі: сім годин різниця у часі. Він кожного разу спросоння незграбно шукав слухавку, хапав її навмання, хрипко бурмотів вітання і ще щось синові й щоразу вражався чудовій чутності. Звуки го-

лосу на тому кінці, приглушене муркотіння потужного двигуна, схлипи магнітоли, шум вулиці за приспущеним склом водійського місця – син, мабуть, якраз за кермом – і навіть гучна напруженість пауз у трубці здавалися об'ємними, несподівано чіткими. Наче не через океан, а із сусідньої кімнати.

– Я тебе почув, батю! Але зараз точно – ніяк. Ні забрати вас сюди, ні самому приїхати! Вибач. І річ навіть не в закритих кордонах. Ти ж розумієш. Із роботою тут тепер швах! Локдаун, будь він неладний! Тому і по грошам – не дуже! Хоча трохи можу скинути...

– Та хіба річ у грошах?! Вона ж тебе побачити хоче!

– Не рви душу. І так тоскно. Може, якщо зростеться, то навесні... А грошей я таки вишлю. І ліки ці... Ти тільки уточни у лікаря і правильно запиши назву...

Спершу те, що почалося, не завдавало їй ніяких незручностей. Навіть часом додавало певної пікантності звичайним пенсійним будням – на кшталт бутербродів із форшмаком і плястерками прокопченої сьомги до солодкого чаю або чашечки присолоної кави з чорним перцем і зубчиком часнику. Легку розсіяність і прикру забудькуватість можна було списати на банальну неуважність чи просту втому. Та й особливої шкоди від цього не було. Ну не вважати ж великою втратою забути у трамваї копійчану, похмуру, як хмарний день, парасольку? Або закіптюжений чайник на кухонній плиті, що википів до дна? Вона навіть барвисто розписувала давнім приятелькам свою чергову конфузю, сидячи з ними за аперитивом у кав'яреньці. Або трішки театралью, з дитячою безпосередньою усмішкою скаржилася чоловікові на свої нові промахи. І тут-таки умиротворено завмирала під його поцілунками. Адже це така

дурниця, вважав він. Зовсім не страшно. Треба просто купити нову парасольку, яскраву, райдужну, щоб завжди впадала в око. І користуватися винятково чайником із веселим дзвінком свистком. А ще, підказувала вона, прикріпити на вхідних дверях у передпокої єхидний нагад самій собі про необхідність вимикати перед виходом із дому світло, газ, воду і перевіряти, чи не вирушаєш на вулицю в домашньому халаті та капцях.

Страшно стало лише одного разу. Того дня він ненадовго пішов із дому: кілька місяців тому, щоб не втрачати фізичної форми й зовсім не замикатися в чотирьох пенсійних стінах, улаштувався на невеликий підробіток. Нічого особливого, піший кур'єр із доправлення документів і дрібних посилок; заняття лише на три-чотири години на день, а зайві пів тисячі, а то й сім сотень тижнево за нинішньої дорожнечі завжди стануть у пригоді. А вона, як завжди, поприбирала, а до його повернення вирішила приготувати суп. Найпростіший, пісний мінестроне. Поставила каструлю з водою на газ, довела до кипіння, а далі... Вона просто забула, що робити далі, і... замість овочів засунула в окріп руки. Було боляче. Дуже боляче. Нестерпно боляче. Вона кричала від болю. І тоді, коли він кинувся до неї, відчинивши раптово двері. І потім, коли лікар «швидкої», зробивши знеболювальний укол, накладав асептичні пов'язки.

Біль залишився. А страх пішов. Разом із непотрібною пам'яттю про багато речей, які стали вмить такими незрозумілими та несуттєвими.

Звичайно, він кинув роботу, тому що втомився турбуватись, чи не наробила вона без нього непоправних дурниць, та й тому, що просто доводилося постійно доглядати за нею, годувати, купати, обпірати,

а принагідно виконувати тисячі непомітних домашніх дріб'язкових справ, про які він раніше й не підозрював і з якими вона раніше так легко справлялася.

Часом, особливо ввечері або посеред ночі, вона переставала розуміти, де перебуває і що діється довкола.

Тоді вона починала панікувати. Злитися. Рвалася кудись із хати. А потім раптово ластилася до нього і довго розповідала про лагідне південне море, на яке вона обов'язково, вже сьогодні ж, має їхати, про помаранчеве сонце, схоже на величезний мандарин, який тоне надвечір у багряному біля горизонту морі, про ненаситний прибій, що весь час гризе прибережну гальку, і про смішних їжаків, які фиркають з утробним сопінням і виповзають під тьмяне світло ліхтаря на пустельну кипарисову алею, де вона цілуватиметься.

«Із ким?» – лукаво питав він, намагаючись звести її хворобливі фантазії на жарт, а вона тонкими пальцями, що пахли квітковим милом, негайно біла його по руці й по губах. «Пустун! І навіщо вам це знати! Повірте мені на слово: він найкращий і найніжніший!»

Він сумно зітхав, адже це саме він багато років тому випадково зустрів її під тьмяним ліхтарем на саме такій кипарисовій алеї. І вони цілу ніч цілувалися під сопіння їжачого сімейства, яке раптом з'явилося бозна-звідки. А вранці, розуміючи, що якщо не наважиться зробити це зараз, то втратить її назавжди, він запропонував їй стати його дружиною, наплювати на умовності, нетривалість знайомства і негайно їхати разом до нього додому, чи не на інший кінець тоді ще величезної країни.

І він далі слухав її гарячкове плутане бурмотіння, м'яко відводив її руку від свого обличчя, шепотів

їй ласкаві слова, цілував пальці, що пахли квітковим милом, кутав плечі улюбленою кашеміровою шаллю і вона, поступово заспокоюючись, називала його на ім'я, іноді плутаючи його з ім'ям їхнього сина, і засинала в його обіймах.

А потім вона зовсім перестала його впізнавати.

Лікар у медичному центрі довго пояснював, що гостра сплутаність свідомості – делірій – спровокована її травмою і що зі стрімкою, швидше за все, судинною, деменцією, так, мій любий, маймо сміливість називати речі своїми іменами, йому в домашніх умовах не впоратись.

А вона байдуже сиділа поруч і роздивлялася яскраву пляму останнього аркуша перекидного календаря, що висів на протилежній стіні кабінету. На яскравій картинці під волохатою зеленню ялинкової лапи, вкритої схожим на блакитну вату снігом, іскрився кришталевий келих із шампанським і гіркою в керамічній вазі лежали помаранчеві мандарини.

– Я так люблю мандарини, – сказала вона ні до кого не звертаючись. – Купіть мені їх. Зараз. Купіть! Будь ласка!

Лікар глянув на нього і розвів руками:

– Я випишу вам необхідне направлення. Для початку до нас у геронтологію, а потім підшукуйте місце в добромu геріатричному пансіонаті. І прошу, не затягуйте з цією справою. Насамперед у її інтересах.

Сусідка закінчила телефонну розмову із сином і одразу почала нову з якоюсь приятелькою. Обговорювала звичайні сімейні проблеми та меню на майбутні свята. Він через її плече спробував роздивитися пустельну сірість вулиць крізь каламутну паморозь

віконця. Їхати залишилось недовго. До медичного центру ще кілька зупинок.

...Завідувач відділення, не дивлячись і не перераховуючи гроші, недбало сховав конверт у кишеню халата.

– Бачите, яка виникає проблема... – Він м'яко, ніби додатково привертаючи увагу відвідувача, поклав йому руку на плече. – Звичайно, цілодобове кваліфіковане спостереження за хворою ми забезпечуємо, але, розумієте, їй треба щось більше, ніж наш звичайний догляд. Хоча на персонал відділення гріх скаржитись, терпіння та витримки їм не позичати, сам прискіпливо відбираю кожного, розумієте, кожного, до останньої доглядальниці. Але в цьому випадку особлива ласка потрібна, особиста ніжність, любов зрештою. Скільки пацієнтка перебуває у стаціонарі? Три... ні, вже чотири дні. І досі відмовляється їсти без вашої присутності. Хоча вас зовсім не впізнає. Ми, звичайно, можемо годувати примусово і навіть використовувати зонд, але це буде категорично неправильно. Якщо хворий збуджений або, навпаки, пригнічений і відмовляється їсти, не варто намагатися примушувати його. Найкраще дочекатися моменту, коли його настрої зміняться. А ви якраз і сприяєте своєю присутністю цій позитивній зміні. Тому я дуже прошу вас, хоча б на початку, але обов'язково бути поруч у години прийому їжі. Адже ви не менше від нас зацікавлені в її гаразді. Домовились? А я зараз випишу ще один рецепт. Попереджаю: препарат страшенно дорогий, але дуже, дуже ефективний. Ви вже якось потурбуєтесь! Добре?

Сусідка, як і раніше, скрекотіла сорокою, нахиливши голову і притискаючи смартфон до вуха не лише рукою, а й плечем.

Несподівано йому стало важко дихати. Він рвонув комір куртки, послабив шарф і вмить ослаблюю рукою із шапкою, що невідомо як опинилася в ній, витер піт, який рясно виступив на лобі та скронях.

Сусідка перервала розмову, подивилась на нього здивовано. Він дістав із кишені пігулки – білий циліндричний тюбик із червоною кришечкою. Незграбними, наче вирубаними з деревини, пальцями спробував розкрити, розсипав пігулки по брудній підлозі, підібрав кілька, всунув під язик. Біль не відпустив. Ширився, ріс, палив розжареним металом за грудиною, наче збожеволівши, вогненным звіром метався між лівою ключицею, ліктем та лопаткою.

Підхопивши сумку, він, мов сліпий, спотикаючись і відчайдушно намагаючись хапатися за поручні, почав пробиратися до дверей.

– Що, старий?! Знову справи не слава Богу? Прокемарив свій базар? А тому, що нічого було! – чомусь озлобилася товста кондукторка, але враз пом'якшала, дивлячись у його налите хворобливою синню обличчя із заплющеними очима. – Ніч-чо, діду, не сци! Далеко ще не від'їхали. Три зупинки всього. Пішки якось дочовгаєш! Васько! Чуєш! – загукала вона водієві. – Випусти старого. Хай валить до біса!

Позаду брязнули, зачиняючись, двері автобуса. Загарчав, набираючи обертів, двигун. Він спробував розплющити очі, насилу підняв липкі, наче змащені клеєм повіки, озирнувся на всі боки. Тепер треба було б сюди, під цегляну арочку, і далі бочком по вузькому проході вздовж контейнерів для сміття. Якщо потім перетнути подвір'я та пройти між будинками, то якраз можна вийти до парку перед медичним центром.

В очах темніло. Сумка здавалася непідйомною. Він невпевнено ступив крок. Іще один. Іще...

Біля пластикових контейнерів зі сміттям вовтузилися дві безстатеві постаті у брудних ватяних штанях і засмальцьованих китайських пуховиках, що від часу втратили колір.

Він похитнувся. Його знудило. Намагаючись устояти на ногах, він схопився вільною рукою за найближчий перекошений контейнер із надламаним колесом, не втримався, перекинув його на себе, впав долілиць, розбивши в кров обличчя та випустивши з рук сумку.

– Твою ж віру! А чи не зарано ти почав, чоловіче? Це вже занадто! Та й на чужу територію даремно поліз, – обернулася в його бік одна з фігур. – Чужим тут не раді!

– Так його, Маринко! Жени на хрін піндоса! – просипіла друга фігура, не припиняючи змінати та укладати у мішок видобуті з контейнера пластикові пляшки. – А краще насци йому на пику. Піндосам, кажуть, таке – за щастя!

– Мовчи, Гунявий! – Маринка схилилася над тілом старого, придивилася збоку в його обличчя з розкритими очима, забруднене блювотиною і кров'ю, зняла зі своєї немитої руки брудну рукавицю і приклала несподівано витончені пальці до його шиї.

– А старий, по ходу, того... – прошепотіла вона. – Гікнувся! Ану, Гунявий, йди сюди. Підсоби мені! – Вона всунула руку в кишеню пуховика і дістала футляр із під пудри з каламутним розтрісканим дзеркальцем.

– Не маю я ніякого бажання з якимось ханурем вожитися. Тим більше із зажмуреним, – просипів Гунявий здалеку, але підійшов, допоміг перевернути тіло на

спину. Маринка подихала на дзеркальце, ретельно ви-терла його об пуховик, піднесла до губ старого. Випоту від дихання на ньому не з'явилося.

– Точно, жмур! – занепокоївся Гунявий. – Не дихає зовсім. Треба, Маринко, ноги робити. Нам весь цей ге-мор із мертвяком ні до чого.

– Зажди бздіти передчасно! – Маринка хазяйновито сховала дзеркальце в кишеню і вказала на куртку не-біжчика. – Кишені в нього перевір!

А сама простягла руку до сумки старого.

– Ух ти! Дивись, Гунявий, яка шалька... вовняна, м'яка, – накинула собі на плечі поверх пуховика. – Як я тобі в ній? Га? Дивись, і ще мандаринки! Багато, ці-лий пакет. Страх як люблю мандаринки. З дитинства. А це що? Ліки якісь...

– На спирту?

– Ні, Гунявий, таблетки...

– На хер! Ми ж не кінчені. Не довбані наркоші! Була б у нього бояра... Настоянка з глоду – це ж зовсім інша річ... А... ось і гаманець... Мало-чимало, а кілька сотень маємо. Все, Маринко, ходімо швидше. Дякую, діду! – Він тернув брудною долонею по обличчю старого, ніби закриваючи йому очі. – І пробач! Коротше, земля пухом і все, що там тобі належить!

Про які несусвітні дурниці бурмоче жінка, що си-дить навпроти! А їй, уперше за багато останніх днів, було добре і світло. І душа, адже це, напевно, і є душа, летіла кудись далеко-далеко. Туди, де хтось незнайо-мий, але такий близький, уже чекав на неї під тьмя-ним ліхтарем посеред пустельної кипарисової алеї, де смішно сопіли їжачки, а величезне, помаранчеве, як